

ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Митний контроль є складовою системи митного регулювання та одним із ключових інструментів реалізації державної митної політики. Його головною метою є забезпечення дотримання законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, запобігання порушенням митних правил, а також захист економічних інтересів держави.

В умовах глобалізації, цифровізації торгівлі та активізації інтеграційних процесів у Європейському просторі роль митного контролю істотно зростає. Він перетворюється не лише на інструмент перевірки й нагляду, а й на механізм аналітичного моніторингу, ризик-менеджменту та сприяння легальній торгівлі. Сучасна система митного контролю має забезпечувати баланс між безпекою держави та спрощенням процедур для добросовісних учасників ЗЕД.

Митний контроль в країнах ЄС ґрунтується на принципах прозорості, ризико-орієнтованості, інтенсивній цифровізації та тісній міжнародній співпраці. В рамках цих принципів активно використовуються новітні технології, такі як електронне декларування та автоматизовані системи для попереднього інформування і аналізу ризиків. Це дозволяє значно скоротити час проходження митних процедур, не порушуючи вимог безпеки та законності.

Сучасне національне митне законодавство також розвивається з урахуванням засад міжнародного митного права. Світовий досвід показує, що взаємовигідна торгівля сприяє економічному розвитку, а уніфіковані митні стандарти є необхідною умовою її ефективного функціонування. Законодавчі акти більшості зарубіжних країн базуються на єдиній правовій основі – положеннях Кіотської конвенції, Рамкових стандартах Всесвітньої митної організації (раніше – Ради митного співробітництва) та інших міжнародно-правових актах. У результаті - митне регулювання в цих країнах має подібну

організаційно-правову структуру, хоча й зберігає певні відмінності, зумовлені особливостями національних правових систем [2].

Об’єктивна необхідність інтеграції України у світову економічну спільноту зумовлює поступове наближення її митного законодавства до міжнародних норм, правил та стандартів. Особливої уваги заслуговує процес впровадження нових форм та інструментів митного контролю.

У цьому контексті важливим є вивчення досвіду країн Європейського Союзу та можливостей його адаптації до вітчизняних умов [4]. Наведена нижче табл. 1 ілюструє окремі європейські практики митного контролю та їх потенціал для впровадження в Україні.

Таблиця 1

Можливості адаптації європейських практик до України

Європейська практика	Можливість впровадження в Україні
Система електронного декларування (ATLAS, Німеччина)	Розширення функціоналу «Єдиного вікна» та удосконалення ПЗ для митного оформлення із системою ризик-аналізу.
Митні хаби у логістичних центрах (Нідерланди)	Створення спеціалізованих зон митного оформлення у великих транспортних вузлах – портах, залізниці, автошляхах.
Статус уповноваженого економічного оператора (Франція)	Активніше запровадження та популяризація програми АЕО, спрощення умов її отримання для сумлінних підприємств.
Спільний контроль з країнами-сусідами (Польща)	Розширення практики спільного митного контролю на ключових пунктах пропуску з ЄС (Польща, Словаччина, Угорщина).
Автоматизована система профілювання ризиків (Італія)	Удосконалення системи управління ризиками в Держмитслужбі на основі big data та машинного навчання.
Цифровізація міжвідомчої взаємодії (Швеція)	Інтеграція митної, податкової, прикордонної та правоохоронної інформації в єдину цифрову платформу.
Сканування з ІІІ (Іспанія)	Впровадження інтелектуальних систем сканування контейнерів та вантажів у великих портах і на кордоні.

Системи митного контролю, що ефективно функціонують у провідних країнах світу, зокрема в Європейському Союзі, мають високий потенціал для

адаптації в Україні. Така адаптація є не лише доцільною, а й необхідною умовою підвищення ефективності функціонування української митниці та її інтеграції у європейський простір.

Значну увагу ЄС приділяє питанням співпраці між митними органами різних країн-членів та забезпеченню гармонії з іншими важливими сферами, такими як боротьба з тероризмом, захист навколишнього середовища і контроль за оборотом товарів подвійного використання. Окрім цього, інтеграція митних систем з іншими органами державної влади, зокрема податковими та правоохоронними структурами, дає можливість забезпечити цілісність і ефективність контролю в межах єдиного інтегрованого підходу.

Отже, аналіз європейського досвіду свідчить про значний потенціал його впровадження в Україні, особливо через цифровізацію митних процесів.

Окремої уваги заслуговує новітня форма контролю – постмитний контроль, який передбачає перевірку операцій, вже здійснених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, з метою оцінки їх законності, економічної обґрунтованості та повноти виконання зобов'язань за підсумками таких операцій[4].

Однією з ключових передумов ефективного митного контролю є забезпечення незалежності митних органів від політичного впливу та економічних груп інтересів. Така незалежність є основою прозорого та результативного митного контролю, тому одним із головних завдань державної влади є гарантування цієї незалежності для митних органів.

Література

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.
2. Скибінський О., Сивохіп П. Особливості митного регулювання в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-108>.
3. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU73025>
4. Митне співробітництво. URL: <https://ukraine.eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spirobitnictvo/mitne-spirobitnictvo>.
5. Мацедонська Н., Коваленко В., Штефан Л. Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-16>.
6. Офіційний сайт державної митної служби. URL: <https://customs.gov.ua>.